

1975: Norge først i verden med allmennmedisin som universitetsfag ved alle medisinske fakulteter

Michael 2025; 22: 428–430

doi: 10.56175/michael.12765

I 2025 er det 50 år siden Norge som første land i verden, hadde akademiske allmennmedisinske fagenheter med professor ved samtlige medisinske fakultet. Dette skjedde i perioden 1968 til 1975, takket være politisk og økonomisk støtte fra Den norske legeforening. For Legeforeningen ble nok denne støtten primært sett på som et avgjørende tiltak for å styrke rekrutteringen til en primærhelsetjeneste i fare for å falle sammen.

Mens *allmennpraksis* som medisinsk yrkesutøvelse er gammel som medisinen selv, er det medisinske faget *allmennmedisin* knapt en mannsalder gammelt. Historien om den gryende akademiseringen og verdens første professorater i allmennmedisin, er beskrevet tidligere (1).

Da Institutt for allmennmedisin ble etablert ved Universitetet i Oslo høsten 1968, bare måneder etter Western University i Canada, var dette som nummer fire i verden (2–4) (figur 1). Først ut var Universitetet i Edinburgh (1963), etterfulgt av Universitetet i Utrecht (1966) (1).

Kort tid etter Oslo, fikk Universitetet i Bergen sitt Institutt for allmennmedisin i 1972 (5). Da legestudiet startet ved Universitetet i Tromsø i 1973, ble det også ansatt professor i faget der (6). I 1975 kom så turen til NTNU der Bent Guttorm Bentsen ble tilsatt som professor i allmennmedisin (7).

Både i Skottland og i Norge var økonomisk støtte utenfra helt avgjørende for å «kjøpe» plass for allmennmedisinfaget ved universitetene. Mens en privat donasjon fra Mackenzie-familien besørget finansiering av de første professoratene i Skottland (1), var økonomisk og (fag-)politisk støtte fra Den norske legeforening avgjørende i Norge. Både i Oslo og Bergen fullfinansierte Legeforeningen instituttene de første fem årene. Dette inkluderte også lønnsmidler til professor i fem år. I Tromsø og Trondheim bidro Lege-

Figur 1. Institutt for almenmedisin ved UiO fikk tidlig på 1970-tallet laget en egen logo. Denne ble tegnet av Utpostens faste tegner de første årene, Kåre Bjørn Huse (f. 1945). Motivet passer godt med at allmennmedisin betegnes som «Family medicine» blant annet i USA og Canada.

foreningen med lønnsmidler til amanuensisstillinger. For Legeforeningen ble nok denne støtten primært sett på som et avgjørende tiltak for å styrke rekrutteringen til en primærhelsetjeneste i fare for å falle sammen. Litt senere slo Verdens helseorganisasjon (WHO) fast at en god helsetjeneste forutsetter at den er tuftet på en sterk og velfungerende primærhelsetjeneste (8).

Danmark fikk sitt første professorat i allmennmedisin i 1974, Sverige og Finland fulgte etter i 1981 og på Island kom det første professoratet i 1991 (1). Fortsatt er det mange medisinske fakulteter i verden der allmennmedisin verken har egen undervisning eller akademiske enheter ved fakultetene. Dette gjelder blant annet flere universiteter i Øst-Europa, der mange norske leger utdannes.

Etter hvert er det blitt økende erkjennelse av og aksept for allmennmedisin som et eget medisinsk fag med egen klinisk spesialitet. Viktige kjennetegn ved faget er den langvarige relasjonen mellom pasient og lege (kontinuitet), og «åpen tilgang» for alle slags helseproblemer og diagnostikk i en befolkning der forekomsten av mange sykdommer er lav. Som et akademisk universitetsfag har allmennmedisinen ansvar både for forskning knyttet til den allmennmedisinske klinikk og for grunnutdanningen i legestudiet.

Takket være Den norske legeforening ble Norge det første landet i verden der allmennmedisin var eget universitetsfag ved samtlige medisinske fakultet. I år 2025 kan vi markere at dette målet ble nådd for femti år siden.

Litteratur

1. Straand J, de Wit N. The transition of general practice into an academic discipline: tracing the origins through the first four professors in general practice/family medicine. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* 2024; 42(3): 483–492. doi: 0.1080/02813432.2024.2335537
2. Evensen S, Gradmann C, Larsen Ø et al, red. Allmennmedisin som akademisk fag. *Michael* 2009; 6: 11–126.
3. Straand J. Ektefødt sekstiatter på universitetet. Kronikk. *Dagens Medisin* 2018; 20 (19): 57. <https://www.dagensmedisin.no/debatt-og-kronikk/en-ektefodt-sekstiatter-pa-universitetet/273963> (2.9.2025)
4. Johannessen LB. Allmennmedisin – 50 år som universitetsfag. *Tidsskrift for Den norske legeforening* 2018; 138: 98–99.
5. Hunskaar S, red. Akademisk allmennmedisin i Bergen 50 år: 1972–2022. *Michael* 2022; 19: Supplement 29.
6. Hunskaar S. Dei første norske allmennmedisinske doktoravhandlingane. *Michael* 2025; 22: 322–342.
7. Sandvik H, Hunskaar S. Professor Bent Guttorm Bentsen og hans refuserte doktoravhandling fra 1966. *Michael* 2025; 22: 379–391
8. World Health Organization. *Report of the International Conference on Primary Health Care, Alma-Ata, USSR, 6-12 September 1978*. Geneva: WHO: 1978 <https://www.who.int/publications/i/item/9241800011> (2.9.2025)

Jørund Straand
jorund.straand@medisin.uio.no
Avdeling for allmennmedisin
Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo

Jørund Straand er professor emeritus i allmennmedisin.